

Anaxagorás

Fragmenta DK 59 B

Podle řeckého textu edice: David Sider, *The Fragments of Anaxagoras.*, Academia Verlag, Sankt Augustin 2005.

S přihlédnutím k: Patricia Curd, *Anaxagoras of Clazomenae. Fragments and Testimonia...*, University of Toronto Press 2007 a k edici Diels-Kranz.

Překlad a revize textu je jedním z výstupů předsokratovského semináře na Katedře filosofie a dějin přírodních věd PFF UK – Vojtěch Hladký, Zdeněk Kratochvíl, Radim Kočandrl, Antonín Šíma – a je součástí projektu *Raná řecká filosofie a přírodověda II*, GAČR P401/10/0520.

B 1 = Simplikios, In Physica 155,23-30

Anaxagorás tvrdí, že z jedné směsi se vydělují stejnorodé podíly neomezené co do množství, přičemž všechny věci jsou ve všem. Charakter každé z nich je dán tím, co [v ní] převažuje.

Ukazuje to v první knize *Fyziky*, když na začátku říká:

ὅτι δὲ Ἀναξαγόρας ἐξ ἑνὸς μίγματος ἄπειρα τῶ πλήθει ὁμοιομερῆ ἀποκρίνεσθαι φησιν πάντων μὲν ἐν παντὶ ἐνότων, ἐκάστου δὲ κατὰ τὸ ἐπικρατοῦν χαρακτηριζομένου, δηλοῖ διὰ τοῦ πρώτου τῶν Φυσικῶν λέγων ἀπ' ἀρχῆς·

(155,26) „Všechny věci byly pohromadě, bezmezná co do množství i malosti, neboť i malé bylo bezmezná. A když byly všechny věci pohromadě, nebylo nic zřejmé kvůli malosti. Vše totiž ovládl vzduch a aithér, neboť jsou oba bezmezná. Jsou totiž největší mezi všemi, jak co do množství, tak velikosti.“

(155,26) „ὁμοῦ πάντα χρήματα ἦν, ἄπειρα καὶ πλήθος καὶ σμικρότητα· καὶ γὰρ τὸ σμικρὸν ἄπειρον ἦν. καὶ πάντων ὁμοῦ ἐόντων οὐδὲν ἔνδηλον ἦν ὑπὸ σμικρότητος· πάντα γὰρ ἀήρ τε καὶ αἰθήρ κατεῖχεν, ἀμφότερα ἄπειρα ἐόντα· ταῦτα γὰρ μέγιστα ἔνεστιν ἐν τοῖς σύμπασι καὶ πλήθει καὶ μεγέθει.“

Cfr. Platón, *Phaedo* 72c4:

A kdyby se všechno slučovalo a nerozlučovalo, brzy by se vyplnila Anaxagorova slova:

„Všechny věci pohromadě.“

κὰν εἰ συγκρίνοιτο μὲν πάντα, διακρίνοιτο δὲ μή, ταχὺ ἂν τὸ τοῦ Ἀναξαγόρου
γεγονὸς εἴη, „Ὅμοῦ πάντα χρήματα.“

B 2 = Simplicios, In Physica 155,30-156,1 Curd, Diels–Kranz

A o něco málo dále:

(155,31) „Vždyť vzduch i aithér se vydělují od obklopujícího množství, a to, co obklopuje, je bezmezné co do množství.“

καὶ μετ' ὀλίγον·

(155,31) „καὶ γὰρ ἀήρ τε καὶ αἰθήρ ἀποκρίνονται ἀπὸ τοῦ πολλοῦ τοῦ
περιέχοντος, καὶ τό γε περιέχον ἄπειρόν ἐστι τὸ πλήθος.“

Text podle edice Sider (τοῦ πόλου μίστο τοῦ πολλοῦ):

(155,31) „καὶ γὰρ ἀήρ τε καὶ αἰθήρ ἀποκρίνονται ἀπὸ τοῦ πόλου τοῦ περιέχοντος,
καὶ τό γε περιέχον ἄπειρόν ἐστι τὸ πλήθος.“

(155,31) „Vzduch a aithér se totiž oddělují od obklopující nebeské klenby [od pólu?], a toto obklopující je bezmezné co do množství.“

B 3 = Simplicios, In Physica 164,10-22

(164,10) {in Aristot., *Physica* 187b7}

{Εἰ δὴ τὸ μὲν ἄπειρον ἢ ἄπειρον ἄγνωστον. Τὸ πιθανὸν πρῶτον τῆς Ἀναξαγόρου
δόξης ἐκθέμενος, ἵνα μή τις οἰηθῇ δι' ἀσθένειαν συνηγορίας ἐλέγχεσθαι τὸν
λόγον, ἐπὶ τὴν ἀναίρεσιν αὐτοῦ τρέπεται. τοῦ δὲ Ἀναξαγόρου πολλὰ ἐκθεμένου

συμπεράσματα ἢ ἀξιώματα, πρὸς ἕκαστόν μοι δοκεῖ νῦν σχεδὸν ὁ Ἀριστοτέλης ἀντιλέγειν.}

(164,14) A že ty [prvky?] byly neomezené, říká hned na začátku [své knihy]:
„Všechny věci byly pohromadě, bezmezná co do množství i malosti.“ (B 1,1)
Také tvrdí, že ani to, co je nejmenší, ani to, co je největší, nepatří mezi počátky:

(164,14) καὶ γὰρ ὅτι ἄπειρα ἦν, εὐθύς ἀρχόμενος λέγει
„ὁμοῦ πάντα χρήματα ἦν ἄπειρα καὶ πλῆθος καὶ σμικρότητα.“ (B 1,1)
καὶ ὅτι οὔτε τὸ ἐλάχιστόν ἐστιν ἐν ταῖς ἀρχαῖς οὔτε τὸ μέγιστον,

(164,17-20) „Vždyť nic z malého není nejmenší, ale [může být] vždy menší, – neboť to, co je, nemůže být to, co není, – avšak i velké může být vždy větší. A co do množství je [velké] stejně jako malé, vůči sobě samému je však obojí velké i malé.“

(164,17-20) „οὔτε γὰρ τοῦ σμικροῦ ἐστι τό γε ἐλάχιστον, ἀλλ' ἔλασσον αἰεὶ (τὸ γὰρ ἐὸν οὐκ ἔστι τὸ μῆ¹ οὐκ εἶναι) ἀλλὰ καὶ τοῦ μεγάλου αἰεὶ ἐστι μείζον. καὶ ἴσον ἐστὶ τῷ σμικρῷ πλῆθος, πρὸς ἑαυτὸ δὲ ἕκαστόν ἐστι καὶ μέγα καὶ σμικρόν.“

(164,20) Pokud je totiž všechno ve všem a všechno se vyděluje ze všeho, tak jednak od toho, co se zdá být nejmenší, se vydělí menší, než ono je; jednak to, co se zdá být největší, se vydělilo z většího, než je samo.

(164,20) εἰ γὰρ πᾶν ἐν παντὶ καὶ πᾶν ἐκ παντὸς ἐκκρίνεται, καὶ ἀπὸ τοῦ ἐλαχίστου δοκοῦντος ἐκκριθήσεται τι ἔλασσον ἐκείνου, καὶ τὸ μέγιστον δοκοῦν ἀπὸ τινος ἐξεκρίθη ἑαυτοῦ μείζονος.

(164,22) {λέγει δὲ σαφῶς ὅτι „ἐν παντὶ παντὸς μοῖρα ἔνεστι πλὴν νοῦ, ἔστιν οἷσι δὲ καὶ νοῦς ἓνι“ (B 11). καὶ πάλιν ὅτι „τὰ μὲν ἄλλα παντὸς μοῖραν μετέχει, νοῦς

¹ τὸ μῆ rkp, Diels–Kranz, Curd; τομῆ <μῆ> Jöhrens, Sider.

δέ ἐστιν ἄπειρον καὶ αὐτοκρατὲς καὶ μέμικται οὐδενί.“ (B 12) καὶ ἀλλαχοῦ δὲ οὕτως φησί „καὶ ὅτε ... ἐλάσσοσι“ (B 6). καὶ τοῦτο δὲ ὁ Ἄναξαγόρας. ἀξιοῖ τὸ ἕκαστον τῶν αἰσθητῶν ὁμοιομερῶν κατὰ τὴν τῶν ὁμοίων σύνθεσιν γίνεσθαι τε καὶ χαρακτηρίζεσθαι. λέγει γάρ· „ἀλλ’ ὅτω ... καὶ ἦν“ (B 12).}

B 4a Sider, Curd = Simplikios, In Physica 34,18-20; 34,27-35,13 (obsahuje B 4 /1 DK)

(34,18)

Jak se zdá, Anaxagorás z Klazomen nahlédli trojí rozdíl mezi všemi idejemi:

První se týká toho, jak jsou sebrány v inteligibilní [poznatelné] jednotě, když říká „všechny věci byly pohromadě, bezmezné co do množství i malosti“ (B 1.1) a ... (B 4b).

(34,18)

Ἄναξαγόρας δὲ ὁ Κλαζομένιος ἔοικε τῶν εἰδῶν πάντων τριττὴν θεάσασθαι τὴν διαφορὰν,

τὴν μὲν κατὰ τὴν νοητὴν ἔνωσιν συνηρημένην, ὅταν λέγη „ὁμοῦ πάντα χρήματα ἦν ἄπειρα καὶ πλῆθος καὶ σμικρότητα.“ (B 1.1) καὶ ... (B 4b)

(34,27)

Druhý se týká toho, jak se [ideje] rozlišují podle intelektivního rozdílu [podle toho, jak je poznáváme].

K tomuto [intelektivnímu rozlišení] se připodobňuje [třetí rozlišení], které je tady [v našem smyslovém prostředí].

Kousek za začátkem první knihy *O přírodě* totiž Anaxagorás říká:

(34,27)

τὴν δὲ τινα ἐθεάσατο κατὰ τὴν νοερὰν διάκρισιν διακεκριμένην,
πρὸς ἣν ἡ ἐνταῦθα ἀφωμοίωται.

λέγει γὰρ μετ’ ὀλίγα τῆς ἀρχῆς τοῦ πρώτου Περὶ φύσεως Ἄναξαγόρας οὕτως·

(34,29)

„Když je tomu tak, je třeba se domnívat, že ve všem, co se slučuje, je mnoho rozmanitých [věcí]: semena všech věcí, mající rozmanité podoby, barvy a chutě. [Z nich] se konstituovali i lidé a ostatní živé bytosti, které mají duši. [... ?] [Je třeba se domnívat, že] lidé staví [konjektura; DK: obývají] města a konají díla jako u nás a mají Slunce, Měsíc i ostatní, jako je tomu u nás; a země jim rodí mnohé a rozmanité [plody]. Ty nejprospěšnější z nich shromažďují doma a užívají je. Toto jsem řekl o vydělování, neboť k vydělení nemusí dojít pouze u nás, ale i jinde.“

(34,29)

„τούτων δὲ οὕτως ἐχόντων χρῆ δοκεῖν ἐνεῖναι πολλά τε καὶ παντοῖα ἐν πᾶσι τοῖς συγκρινομένοις καὶ σπέρματα πάντων χρημάτων καὶ ιδέας παντοίας ἔχοντα καὶ χροιάς καὶ ἡδονάς. καὶ ἀνθρώπους γε συμπαγῆναι καὶ τὰ ἄλλα ζῶα ὅσα ψυχὴν ἔχει. [... ?] καὶ τοῖς γε ἀνθρώποισιν εἶναι καὶ πόλεις συνημμένας [DK: συνωικημένας] καὶ ἔργα κατεσκευασμένα, ὥσπερ παρ' ἡμῖν, καὶ ἡέλιόν τε αὐτοῖσιν εἶναι καὶ σελήνην καὶ τὰ ἄλλα, ὥσπερ παρ' ἡμῖν, καὶ τὴν γῆν αὐτοῖσι φύειν πολλά τε καὶ παντοῖα, ὧν ἐκεῖνοι τὰ ὀνήιστα συνενεγκάμενοι εἰς τὴν οἰκῆσιν χρῶνται. ταῦτα μὲν οὖν μοι λέλεκται περὶ τῆς ἀποκριθῆς, ὅτι οὐκ ἂν παρ' ἡμῖν μόνον ἀποκριθείη, ἀλλὰ καὶ ἄλλη.“

(35,9)

Některým by se asi mohlo zdát, že nepřirovnává rozlišování při vzniku [kosmu] k intelektivnímu rozlišování, ale že srovnává naše pobývání s jinými místy na zemi. O jiných místech na zemi by však neřekl: „Mají také Slunce, Měsíc a ostatní, jako je tomu u nás.“ A věci, které jsou tam [v inteligibilní oblasti, v oblasti idejí] nazval „semena všech věcí“ a „podoby“ [ideje].

[U Simplikia hned následuje B 9.]

(35,9)

καὶ δόξει μὲν ἴσως τισὶν οὐ πρὸς νοερὰν διάκρισιν τὴν ἐν τῇ γενέσει παραβάλλειν, ἀλλὰ πρὸς τόπους ἄλλους τῆς γῆς τὴν παρ' ἡμῖν συγκρίνειν οἰκῆσιν. οὐκ ἂν δὲ εἶπε περὶ τόπων ἄλλων καὶ „ἥλιον αὐτοῖσιν εἶναι καὶ σελήνην καὶ τὰ ἄλλα ὥσπερ παρ' ἡμῖν“ καὶ „σπέρματα δὲ πάντων χρημάτων“ καὶ „ιδέας“ ἐκάλεσε τὰ ἐκεῖ.

Curd **ad B 4a** = Simplicios, In Physica 157,17-24 (část B 4 /4 DK)

[Po té, co cituje B 4a ..., Simplicios říká:]

Výraz „jako u nás“, který není použitý pouze jednou, ukazuje, že [Anaxagorás] naznačuje také nějaké jiné uspořádání světa – vedle toho, které je u nás. A že se domnívá, že ono uspořádání světa jednak není smysly vnímatelné, ani v čase nepředchází tomuto [našemu], to ukazuje věta: „Ty nejprospěšnější z nich shromažďují doma a užívají je.“ Neboť neřekl „užívali“, ale „užívají“. Ani se nedomnívá, že nyní [na naší Zemi] existují nějaká jiná osídlení, přičemž by situace v nich byla podobná té u nás. Neboť neřekl, že Slunce a Měsíc je i u nich jako u nás, nýbrž řekl: „Slunce a Měsíc jako i u nás.“ Jako kdyby mluvil o jiném [Slunci] a jiném [Měsíci]. Nuže, je třeba zkoumat, zda se tyto věci mají tak či onak.

καὶ ὅτι μὲν ἑτέραν τινὰ διακόσμησιν παρὰ τὴν παρ' ἡμῖν αἰνίττεται, δηλοῖ τὸ „ὥσπερ παρ' ἡμῖν“ οὐχ ἅπαξ μόνον εἰρημένον. ὅτι δὲ οὐδὲ αἰσθητὴν μὲν ἐκείνην οἶεται, τῷ χρόνῳ δὲ ταύτης προηγησαμένην, δηλοῖ τὸ „ὣν ἐκεῖνοι τὰ ὀνήιστα συνενεικάμενοι εἰς τὴν οἴκησιν χρῶνται“. οὐ γὰρ „ἐχρῶντο“ εἶπεν, ἀλλὰ „χρῶνται“. ἀλλ' οὐδὲ ὡς νῦν κατ' ἄλλας τινὰς οἰκήσεις ὁμοίας οὔσης καταστάσεως τῇ παρ' ἡμῖν. οὐ γὰρ εἶπε „τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην εἶναι καὶ παρ' ἐκείνοις ὥσπερ καὶ παρ' ἡμῖν“, ἀλλ' „ἥλιον καὶ σελήνην, ὥσπερ παρ' ἡμῖν“ ὡς δὴ περὶ ἄλλων λέγων. ἀλλὰ ταῦτα μὲν εἴτε οὕτως εἴτε ἄλλως ἔχει, ζητεῖν ἄξιον.

B 4 /2 DK = Simplicios, In Physica 156,1-9 (verze začátku B 4a Sider, Curd a pokračování části B 4b Sider, Curd , ale z jiného místa Simplikia)

A o něco dále:

„Když je tomu tak, je třeba se domnívat, že ve všem, co se slučuje, je mnoho rozmanitých [věcí]: semena všech věcí, mající rozmanité podoby, barvy a chutě. Předtím než došlo k vydělování,“ říká, „když bylo všechno pohromadě, nebyla patrná ani žádná barva.

Bránilo tomu totiž smíšení všech věcí – toho, co je vlhké, a toho, co je suché; teplého a chladného; jasného a temného. A bylo v tom přítomno mnoho země a množství bezmezných semen, které si nebyly navzájem v ničem podobné. Ani z ostatního se totiž nic nepodobá ničemu jinému.“

καὶ μετ' ὀλίγα·

„τούτων δὲ οὕτως ἐχόντων, χρὴ δοκεῖν ἐνεῖναι πολλά τε καὶ παντοῖα ἐν πᾶσι τοῖς συγκρινομένοις καὶ σπέρματα πάντων χρημάτων καὶ ἰδέας παντοίας ἔχοντα καὶ χροιάς καὶ ἡδονάς. πρὶν δὲ ἀποκριθῆναι,“ φησί, „πάντων ὁμοῦ ἐόντων οὐδὲ χροιῆ ἔνδηλος ἦν οὐδεμία· ἀπεκάλυε γὰρ ἡ σύμμιξις πάντων χρημάτων τοῦ τε διεροῦ καὶ τοῦ ξηροῦ καὶ τοῦ θερμοῦ καὶ τοῦ ψυχροῦ καὶ τοῦ λαμπροῦ καὶ τοῦ ζοφεροῦ καὶ γῆς πολλῆς ἐνεούσης καὶ σπερμάτων ἀπείρων πλήθους οὐδὲν εἰκότων ἀλλήλοις. οὐδὲ γὰρ τῶν ἄλλων οὐδὲν ἔοικε τὸ ἕτερον τῷ ἑτέρῳ.“

B 4b Sider, Curd = Simplikios, In Physica 34,20-26 (= B 4 /3 DK); 156,4-9 + De caelo 608,24

A znovu říká:

(34,21) „Předtím než došlo k vydělování, když bylo všechno pohromadě, nebyla patrná ani žádná barva. Bránilo tomu totiž smíšení všech věcí – toho, co je vlhké, a toho, co je suché; teplého a chladného; jasného a temného. A bylo v tom přítomno mnoho země a množství bezmezných semen, které si nebyly navzájem v ničem podobné. Ani z ostatního se totiž nic nepodobá ničemu jinému. Když je tomu takto, je třeba se domnívat, že ve veškerenstvu jsou všechny věci.“

A toto veškerenstvo by bylo Parmenidovým jedním jsoucím.

καὶ πάλιν φησί

(34,21) „πρὶν δὲ ἀποκριθῆναι {ταῦτα} πάντων ὁμοῦ ἐόντων οὐδὲ χροιῆ ἔνδηλος ἦν οὐδεμία· ἀπεκάλυε γὰρ ἡ σύμμιξις ἀπάντων χρημάτων τοῦ διεροῦ καὶ τοῦ ξηροῦ

καὶ τοῦ θερμοῦ καὶ τοῦ ψυχροῦ καὶ τοῦ λαμπροῦ καὶ τοῦ ζοφεροῦ καὶ γῆς πολλῆς ἐνεούσης καὶ σπερμάτων ἀπείρων πλήθους οὐδὲν ἔοικότων ἀλλήλοις. οὐδὲ γὰρ τῶν ἄλλων οὐδὲν ἔοικε τὸ ἕτερον τῷ ἐτέρῳ. τούτων δὲ οὕτως ἐχόντων ἐν τῷ σύμπαντι χρὴ δοκεῖν ἐνεῖναι πάντα χρήματα.“

καὶ εἴη ἂν τὸ σύμπαν τοῦτο [τὸ] τοῦ Παρμενίδου ἐν ὄν.

B 4 /4 = Simplikios, In Physica 157, 9-24 (obsahuje Curd ad B 4a plus verzi části B 4a Sider, Curd)

καὶ μέντοι εἰπὼν

„ἐνεῖναι πολλά τε καὶ παντοῖα ἐν πᾶσι τοῖς συγκρινομένοις, καὶ σπέρματα πάντων χρημάτων καὶ ἰδέας παντοίας ἔχοντα καὶ χροιάς καὶ ἡδονάς, καὶ ἀνθρώπους γε συμπαγῆναι καὶ τὰ ἄλλα ζῶα ὅσα ψυχὴν ἔχει,“

ἐπάγει

„καὶ τοῖς γε ἀνθρώποισιν εἶναι καὶ πόλεις συνημμένας καὶ ἔργα κατεσκευασμένα, ὥσπερ παρ' ἡμῖν, καὶ ἥλιόν τε αὐτοῖς ἐνεῖναι καὶ σελήνην καὶ τὰ ἄλλα, ὥσπερ παρ' ἡμῖν, καὶ τὴν γῆν αὐτοῖσι φῦειν πολλά τε καὶ παντοῖα, ὧν ἐκεῖνοι τὰ ὀνήιστα συνενεικόμενοι εἰς τὴν οἴκησιν χρῶνται.“

καὶ ὅτι μὲν ἐτέραν τινὰ διακόσμησιν παρὰ τὴν παρ' ἡμῖν αἰνίττεται, δηλοῖ τὸ „ὥσπερ παρ' ἡμῖν“ οὐχ ἅπαξ μόνον εἰρημένον. ὅτι δὲ οὐδὲ αἰσθητὴν μὲν ἐκείνην οἶεται, τῷ χρόνῳ δὲ ταύτης προηγησαμένην, δηλοῖ τὸ „ὧν ἐκεῖνοι τὰ ὀνήιστα συνενεικόμενοι εἰς τὴν οἴκησιν χρῶνται“.

οὐ γὰρ „ἐχρῶντο“ εἶπεν, ἀλλὰ „χρῶνται“. ἀλλ' οὐδὲ ὡς νῦν κατ' ἄλλας τινὰς οἰκήσεις ὁμοίας οὔσης καταστάσεως τῇ παρ' ἡμῖν. οὐ γὰρ εἶπε „τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην εἶναι καὶ παρ' ἐκείνοις ὥσπερ καὶ παρ' ἡμῖν,“ ἀλλ' „ἥλιον καὶ σελήνην, ὥσπερ παρ' ἡμῖν,“ ὡς δὴ περὶ ἄλλων λέγων. ἀλλὰ ταῦτα μὲν εἴτε οὕτως εἴτε ἄλλως ἔχει, ζητεῖν ἄξιον. ...

B 5 = Simplikios, In Physica 156, 9-13

To, že nic ze stejnorodých [podílů] ani nevzniká, ani nezaniká, ale jsou vždy tytéž, [Anaxagorás] ukazuje, když říká:

(156, 10) „Když byly [věci] takto rozloučeny, je třeba pochopit, že všechny věci nejsou nikterak méně ani více, neboť je nemožné, aby byly více než vše, nýbrž všeho je stále stejně.“
Toto tedy [říká] o směsi a o stejnorodých [podílech].

ὅτι δὲ οὐδὲ γίνεται οὐδὲ φθείρεται τι τῶν ὁμοιομερῶν, ἀλλ' ἀεὶ τὰ αὐτὰ ἐστί,
δηλοῖ λέγων·

(156, 10) „τούτων δὲ οὕτω διακεκριμένων γινώσκειν χρή, ὅτι πάντα οὐδὲν ἐλάσσω
ἐστὶν οὐδὲ πλείω οὐ γὰρ ἀνυστὸν πάντων πλείω εἶναι, ἀλλὰ πάντα ἴσα ἀεὶ.“
ταῦτα μὲν οὖν περὶ τοῦ μίγματος καὶ τῶν ὁμοιομερειῶν.

B 6 = Simplikios, In Physica 164, 25-165,1

A jinde říká toto:

(164, 26) „Protože ve velkém i v malém je stejné množství podílů, je i takto všechno ve všem. Ani není možné, aby něco bylo zvlášť [oddělené], ale všechno má podíl na všem. Jelikož není možné, aby bylo to, co je nejmenší, nemohlo by být ani oddělené. Ani by nevzniklo samo o sobě zvlášť, ani by nevzniklo samo od sebe, ale stejně jako na začátku jsou i nyní všechny věci pohromadě. Ve všem je obsaženo mnoho [věcí]. A ve větších i menších [věcech] je stejné množství [věcí], které se vydělují.“

καὶ ἀλλαχοῦ δὲ οὕτως φησί·

(164, 26) „καὶ ὅτε δὲ ἴσαι μοῖραὶ εἰσι τοῦ τε μεγάλου καὶ τοῦ σμικροῦ πληθους, καὶ οὕτως ἂν εἶη ἐν παντὶ πάντα· οὐδὲ χωρὶς ἔστιν εἶναι, ἀλλὰ πάντα παντὸς μοῖραν μετέχει. ὅτε τοῦλάχιστον μὴ ἔστιν εἶναι, οὐκ ἂν δύναίτο χωρισθῆναι, οὐδ' ἂν ἐφ' ἑαυτοῦ γενέσθαι, ἀλλ' ὅπωςπερ ἀρχὴν εἶναι καὶ νῦν πάντα ὁμοῦ. ἐν πασι δὲ πολλὰ ἔνεστι καὶ τῶν ἀποκρινομένων ἴσα πληθος ἐν τοῖς μείζοσι τε καὶ ἐλάσσοσι.“

B 7 = Simplikios, In De caelo 608, 24-29

Tím, co je bezmezné, snad myslí to, co je pro nás neuchopitelné. To naznačuje [jeho] tvrzení: (608, 26) „Takže nedokážeme poznat množství vydělených [věcí]; ani v řeči, ani ve skutečnosti.“

Neboť dává najevo, že má na mysli [věci] vymezené co do druhu, když říká, že všechny poznává mysl. Vskutku, pokud by [věci] byly doopravdy nevymezené, byly by zcela nepoznatelné. Neboť poznání určuje a vymezuje to, co poznává.

μήποτε δὲ τὸ ἄπειρον ὡς ἡμῖν ἀπερίληπτον καὶ ἄγνωστον λέγει· τοῦτο γὰρ ἐνδείκνυται διὰ τοῦ

(608, 26) „ὥστε τῶν ἀποκρινομένων μὴ εἰδέναι τὸ πλῆθος μήτε λόγῳ μήτε ἔργῳ.“
ἐπεὶ ὅτι τῷ εἶδει ἐπερασμένα ὤιετο, δημοῖ λέγων πάντα γινώσκειν τὸν νοῦν· καίτοι, εἰ ἄπειρα ὄντως ἦν, παντελῶς ἦν ἄγνωστα· ἡ γὰρ γνῶσις ὀρίζει καὶ περατοῖ τὸ γνωσθέν.

B 8 DK, Sider = Simplikios, In Physica 176,29 + 175,12-14

οὐ κεχώριστα ἀλλήλων τὰ ἐν τῷ ἐνὶ κόσμῳ οὐδὲ ἀποκέκοπται πελέκει οὔτε τὸ θερμὸν ἀπὸ τοῦ ψυχροῦ οὔτε τὸ ψυχρὸν ἀπὸ τοῦ θερμοῦ.

„Ani nejsou navzájem oddělené v jednom světě, ani odřaty sekyrou; ani to, co je teplé, od toho, co je chladné, ani chladné od teplého.“

B 8 Curd = Simplikios, In Physica 175,11-16 + 176,29 (obsahuje B 8 Sider, B 8 /1 DK)

(175,11-12) Anaxagorás [ve zlomku B 12 /2] říká: „Ani se nerozlučuje, ani nevyděluje jedno od druhého“ [jakožto navzájem různé], protože všechno je ve všem. A jinde [říká]:

(175,11-12) εἰπόντος τοῦ Ἀναξαγόρου „οὐδὲ διακρίνεται οὐδὲ ἀποκρίνεται ἕτερον ἀπὸ τοῦ ἑτέρου“ (B 12) διὰ τὸ πάντα ἐν πᾶσιν εἶναι, καὶ ἀλλαχοῦ

(176,29) „Ani nejsou navzájem oddělené v jednom světě, (175,12-14) ani odřaty sekyrou; ani to, co je teplé, od toho, co je chladné, ani chladné od teplého.“

(176,29) „οὐ κεχώρισται ἀλλήλων τὰ ἐν τῷ ἐνὶ κόσμῳ (175,12-14) οὐδὲ ἀποκέκοπται πελέκει οὔτε τὸ θερμὸν ἀπὸ τοῦ ψυχροῦ οὔτε τὸ ψυχρὸν ἀπὸ τοῦ θερμοῦ.“

(175,14-16) Není totiž nic, co by bylo samo o sobě čisté. Toto, jak praví [Aristotelés], říká [Anaxagorás] bez náležitého pochopení: Důvodem toho, že nedochází k vydělování, přece není, že všechno je ve všem.

(175,14-16) (οὐ γὰρ εἶναί τι εἰλικρινές καθ' αὐτό), τοῦτο, φησίν, οὐκ εἰδότης μὲν λέγεται· οὐ γὰρ διὰ τὸ πάντα ἐν πᾶσιν εἶναι συμβαίνει τὸ μὴ διακρίνεσθαι...

B 8 /2 DK = Simplicios, In Physica 176, 28-30 (= B 8,1 Sider)

Že však

(176,29) „nejsou ani navzájem oddělené v jednom světě, ani odřaty sekyrou,“ jak říká na jiných místech.

τὸ δὲ ὅτι

(176,29) „οὐ κεχώρισται ἀλλήλων τὰ ἐν τῷ ἐνὶ κόσμῳ οὐδὲ ἀποκέκοπται πελέκει,“ ὡς ἐν ἄλλοις φησίν.

B 9 = Simplicios, In Physica 35, 13-18

Poslyš, co říká o něco málo dále, když obojí srovnává:

(35, 14) „Takto se tyto [věci?] otáčely a vydělovaly působením síly a rychlosti. Rychlost působí sílu. Jejich rychlost se však nepochobá rychlosti žádné z nynějších věcí, jak jsou u lidí, ale je mnohonásobně rychlejší.“

ἄκουσον δὲ οἷα καὶ μετ' ὀλίγον φησὶ τὴν ἀμφοῖν ποιούμενος σύγκρισιν·

(35, 14) „οὕτω τούτων περιχωρούντων τε καὶ ἀποκρινομένων ὑπὸ βίης τε καὶ ταχυτήτος. βίην δὲ ἢ ταχυτῆς ποιεῖ. ἢ δὲ ταχυτῆς αὐτῶν οὐδενὶ ἔοικε χρήματι τὴν ταχυτήτα τῶν νῦν ἐόντων χρημάτων ἐν ἀνθρώποις, ἀλλὰ πάντως πολλαπλασίως ταχύ ἐστι.“

B 10 = Scholia in Gregor. Nazianz.; PG XXXVI, 911 Migne

Když Anaxagorás objevil starou myšlenku, že z toho, <co nikterak není,> nic nevzniká, ruší vznikání a zavádí vydělování místo vznikání. Pošetile tvrdil, že všechno je navzájem smíšené, a že když něco roste, tak se to vyděluje. Neboť v témže zárodku [semeni?] jsou vlasy, nehty, žíly, tepny, šlachy i kosti. Jsou nezřetelné pro malost částí. Když rostou, tak se pomalu vydělují. Anaxagorás říká:

„Jak by z nevlasu vznikl vlas a maso z nemasa?“

Tvrdí to nejen o těle, nýbrž i o barvách, neboť černá je v bílé a bílá v černé. Totéž předpokládá i o váhách. Domnívá se, že lehké je smíšené s těžkým a naopak.

ὁ δὲ Ἄναξαγόρας παλαιὸν εὐρῶν δόγμα ὅτι οὐδὲν ἐκ τοῦ <μηδαμῶς ὄντος> γίνεται,² γένεσιν μὲν ἀνήρει, διάκρισιν δὲ εἰσηγεν ἀντὶ γενέσεως. ἐλήρει γὰρ ἀλλήλοις μὲν μεμίχθαι πάντα, διακρίνεσθαι δὲ ἀξανάμενα. καὶ γὰρ ἐν τῇ αὐτῇ γονῇ καὶ τρίχας εἶναι καὶ ὄνυχας καὶ φλέβας καὶ ἀρτηρίας καὶ νεῦρα καὶ ὀστᾶ καὶ τυγχάνειν μὲν ἀφανῆ διὰ μικρομέρειαν, ἀξανάμενα δὲ κατὰ μικρὸν διακρίνεσθαι.

„πῶς γὰρ ἄν, φησὶν, ἐκ μὴ τριχὸς γένοιτο θρῖξ καὶ σὰρξ ἐκ μὴ σαρκός;“

² DK čte podle edice Migne: μηδαμῆ γίνεται.

οὐ μόνον δὲ τῶν σωμάτων ἀλλὰ καὶ τῶν χρωμάτων ταῦτα κατηγορεῖ. καὶ γὰρ ἐνεῖναι τῷ λευκῷ τὸ μέλαν καὶ τὸ λευκὸν τῷ μέλανι. τὸ αὐτὸ δὲ ἐπὶ τῶν ῥοπῶν ἐτίθει, τῷ βαρεῖ τὸ κοῦφον σύμμικτον εἶναι δοξάζων καὶ τοῦτο αὖθις ἐκεῖνω.

B 10 cfr. = Aristotelés, De generatione animalium I, 18; 723a10-11

Vždyť Anaxagorás říká náležitě, že maso z potravy přichází k masu.

Ἄναξαγόρας μὲν γὰρ εὐλόγως φησὶ σάρκας ἐκ τῆς τροφῆς προσιέναι ταῖς σαρκίν·

B 11 = Simplicios, In Physica 164, 22-24

Jasně říká, že

(164,23) „ve všem je podíl všeho, kromě mysli; jsou však takové věci, ve kterých je i mysl.“

λέγει δὲ σαφῶς, ὅτι

(164,23) „ἐν παντὶ παντὸς μοῖρα ἔνεστι πλὴν νοῦ, ἔστιν οἷσι δὲ καὶ νοῦς ἔνι.“

B 12 DK

τὰ μὲν ἄλλα παντὸς μοῖραν μετέχει, νοῦς δὲ ἔστιν ἄπειρον καὶ αὐτοκρατὲς καὶ μέμεικται οὐδενὶ χρήματι, ἀλλὰ μόνος αὐτὸς ἐπ' ἑωυτοῦ ἔστιν. εἰ μὴ γὰρ ἐφ' ἑαυτοῦ ἦν, ἀλλὰ τεω ἐμέμεικτο ἄλλω, μετεῖχεν ἂν ἀπάντων χρημάτων, εἰ ἐμέμεικτό τεω· ἐν παντὶ γὰρ παντὸς μοῖρα ἔνεστιν, ὥσπερ ἐν τοῖς πρόσθεν (B 11) μοι λέλεκται· καὶ ἂν ἐκώλυεν αὐτὸν τὰ συμμεμειγμένα, ὥστε μηδενὸς χρήματος κρατεῖν ὁμοίως ὡς καὶ μόνον ἐόντα ἐφ' ἑαυτοῦ. ἔστι γὰρ λεπτότατόν τε πάντων χρημάτων καὶ καθαρώτατον, καὶ γνώμην γε περὶ παντὸς πᾶσαν ἴσχει καὶ ἰσχύει μέγιστον· καὶ ὅσα γε ψυχὴν ἔχει καὶ τὰ μείζω καὶ τὰ ἐλάσσω, πάντων νοῦς κρατεῖ. καὶ τῆς περιχωρήσιος τῆς συμπάσης νοῦς ἐκράτησεν, ὥστε περιχωρηῆσαι

τὴν ἀρχήν. καὶ πρῶτον ἀπὸ τοῦ σμικροῦ ἤρξατο περιχωρεῖν, ἐπὶ δὲ πλεόν
περιχωρεῖ, καὶ περιχωρήσει ἐπὶ πλεόν. καὶ τὰ συμμισγόμενά τε καὶ
ἀποκρινόμενα καὶ διακρινόμενα πάντα ἔγνω νοῦς. καὶ ὅποια ἔμελλεν ἔσεσθαι
καὶ ὅποια ἦν, ἄσσα νῦν μὴ ἔστι, καὶ ὅσα νῦν ἔστι καὶ ὅποια ἔσται, πάντα
διεκόσμησε νοῦς, καὶ τὴν περιχώρησιν ταύτην, ἣν νῦν περιχωρεῖ τὰ τε ἄστρα
καὶ ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη καὶ ὁ ἀήρ καὶ ὁ αἰθήρ οἱ ἀποκρινόμενοι. ἡ δὲ
περιχώρησις αὐτὴ ἐποίησεν ἀποκρίνεσθαι. καὶ ἀποκρίνεται ἀπὸ τε τοῦ ἀραιοῦ τὸ
πυκνὸν καὶ ἀπὸ τοῦ ψυχροῦ τὸ θερμὸν καὶ ἀπὸ τοῦ ζοφεροῦ τὸ λαμπρὸν καὶ ἀπὸ
τοῦ διεροῦ τὸ ξηρόν. μοῖραι δὲ πολλαὶ πολλῶν εἰσι. παντάπασι δὲ οὐδὲν
ἀποκρίνεται οὐδὲ διακρίνεται ἕτερον ἀπὸ τοῦ ἑτέρου πλην νοῦ. νοῦς δὲ πᾶς
ὅμοιός ἐστι καὶ ὁ μείζων καὶ ὁ ἐλάττων. ἕτερον δὲ οὐδὲν ἐστὶν ὅμοιον οὐδενί, ἀλλ'
ὅτων πλεῖστα ἓνι, ταῦτα ἐνδηλότατα ἐν ἑκαστόν ἐστι καὶ ἦν.

Cfr. A 58 = Aristotelés, *Metaphysica* I, 3; 984b15.

B 12 /1 DK = Simplicios, *In Physica* 164, 22-25 (= začátek B 12 Curd)

Jasně říká, že „ve všem je podíl všeho, kromě mysli; jsou však takové [věci], ve kterých je i
mysl.“ (B 11) A dále, že

(164,24-25)

„ostatní věci mají podíl na všem [ostatním], mysl je však bezmezná, je samovládná a
nesmísila se s ničím.“ (část B 12)

λέγει δὲ σαφῶς ὅτι „ἐν παντὶ παντὸς μοῖρα ἔνεστι πλην νοῦ, ἔστιν οἷσι δὲ καὶ
νοῦς ἓνι.“ (B 11) καὶ πάλιν ὅτι

(164,24-25)

„τὰ μὲν ἄλλα παντὸς μοῖραν μετέχει, νοῦς δὲ ἐστὶν ἄπειρον καὶ
αὐτοκρατὲς καὶ μέμικται οὐδενί.“

B 12 Sider = Simplikios, In Physica 156,13 – 157,4 (= B 12 /2 DK = pokrač. DK 12 Curd)

O myslí napsal toto:

„Ostatní věci mají podíl na všem [ostatním], mysl je však bezmezná, je samovládná a nesmísila se s žádnou věcí, nýbrž je jediná sama o sobě. Neboť kdyby nebyla o sobě a byla smíšena s něčím jiným, měla by podíl na všech věcech, [i] kdyby byla smíšena [jen] s některou, – ve všem je totiž podíl všeho, jak jsem řekl dříve (B 11). A přimíšené věci by jí bránily, takže by nad ničím nevládla tak, jako když je jediná o sobě. Je totiž nejjemnější a nejčistší ze všech věcí, podržuje veškerou znalost o veškerenstvu a je nejsilnější. A všechny [věci], které mají duši, jak větší, tak menší, všechny ovládá mysl. A mysl ovládla též veškeré otáčení, takže se na začátku začalo otáčet. Nejprve se začalo otáčet od malého [místa?], tu se otáčí více a bude se otáčet ještě více. A to, co je spolu smíšené, a co je vydělené, a to co je rozloučené, to vše poznala mysl. A jaké měly [věci] být a jaké byly ty, co nyní nejsou, i ty, co nyní jsou, a jaké budou, všechno uspořádala mysl; i toto otáčení, kterým se nyní otáčejí hvězdy, Slunce, Měsíc i vydělující se vzduch a aithér. Toto otáčení způsobilo, že dochází k vydělování. A vyděluje se od řídkého husté, od chladného teplé, od temného jasné a od vlhkého suché. Jsou mnohé podíly mnohých [věcí]. Nic se však zcela nevyděluje ani nerozlučuje jedno od druhého, s výjimkou mysli. Veškerá mysl je podobná, jak větší, tak menší. Nic různého není podobné ničemu jinému, ale jedna každá [věc] je a byla nejzjevněji tím, čeho je v ní nejvíc.“

(Viz A 47 /1.)

περὶ δὲ τοῦ νοῦ τάδε γέγραφε·

„τὰ μὲν ἄλλα παντὸς μοῖραν μετέχει, νοῦς δὲ ἐστὶν ἄπειρον καὶ αὐτοκρατὲς καὶ μέμεικται οὐδενὶ χρήματι, ἀλλὰ μόνος αὐτὸς ἐπ' ἑωυτοῦ ἐστίν. εἰ μὴ γὰρ ἐφ' ἑαυτοῦ ἦν, ἀλλὰ τεω ἐμέμεικτο ἄλλω, μετεῖχεν ἂν ἀπάντων χρημάτων, εἰ ἐμέμεικτό τεω ἐν παντὶ γὰρ παντὸς μοῖρα ἔνεστιν, ὥσπερ ἐν τοῖς πρόσθεν (B 11) μοι λέλεκται· καὶ ἂν ἐκώλυεν αὐτὸν τὰ συμμεμειγμένα, ὥστε μηδενὸς χρήματος κρατεῖν ὁμοίως ὡς καὶ μόνον ἐόντα ἐφ' ἑαυτοῦ. ἔστι γὰρ λεπτότατόν τε πάντων χρημάτων καὶ καθαρώτατον, καὶ γνώμην γε περὶ παντὸς πᾶσαν ἴσχει καὶ ἰσχύει μέγιστον· καὶ ὅσα γε ψυχὴν ἔχει καὶ τὰ μείζω καὶ τὰ ἐλάσσω, πάντων νοῦς κρατεῖ. καὶ τῆς περιχωρήσιος τῆς συμπάσης νοῦς

ἐκράτησεν, ὥστε περιχωρῆσαι τὴν ἀρχήν. καὶ πρῶτον ἀπὸ τοῦ σμικροῦ ἤρξατο περιχωρεῖν, ἐπὶ δὲ πλεόν περιχωρεῖ, καὶ περιχωρήσει ἐπὶ πλεόν. καὶ τὰ συμμिशγόμενά τε καὶ ἀποκρινόμενα καὶ διακρινόμενα πάντα ἔγνω νοῦς. καὶ ὅποια ἔμελλεν ἔσεσθαι καὶ ὅποια ἦν, ἄσσα νῦν μὴ ἔστι, καὶ ὅσα νῦν ἔστι καὶ ὅποια ἔσται, πάντα διεκόσμησε νοῦς, καὶ τὴν περιχώρησιν ταύτην, ἣν νῦν περιχωρεῖ τὰ τε ἄστρα καὶ ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη καὶ ὁ ἀήρ καὶ ὁ αἰθήρ οἱ ἀποκρινόμενοι. ἡ δὲ περιχώρησις αὐτὴ ἐποίησεν ἀποκρίνεσθαι. καὶ ἀποκρίνεται ἀπὸ τε τοῦ ἀραιοῦ τὸ πυκνὸν καὶ ἀπὸ τοῦ ψυχροῦ τὸ θερμὸν καὶ ἀπὸ τοῦ ζοφεροῦ τὸ λαμπρὸν καὶ ἀπὸ τοῦ διεροῦ τὸ ξηρόν. μοῖραι δὲ πολλαὶ πολλῶν εἰσι. παντάπασι δὲ οὐδὲν ἀποκρίνεται οὐδὲ διακρίνεται ἕτερον ἀπὸ τοῦ ἐτέρου πλήν νοῦ. νοῦς δὲ πᾶς ὁμοίος ἔστι καὶ ὁ μείζων καὶ ὁ ἐλάττων. ἕτερον δὲ οὐδὲν ἔστιν ὁμοιον οὐδενί, ἀλλ' ὅτων πλεῖστα ἔνι, ταῦτα ἐνδηλότατα ἐν ἕκαστόν ἔστι καὶ ἦν.“

(Cfr. A 47 /1.)

B 13 = Simplicios, In Physica 300, 27-301,1

Alexandros [z Afrodisiady] říká, že Aristotelés [na tomto místě, *Physica* II,2; 194a15n.] Anaxagoru nezmiňuje, a to přesto, že [zde] mysl zařadil mezi počátky. Možná proto, říká [Alexandros], že ji [Anaxagorás] nepoužívá pro [výklad] vznikání. Je ovšem jasné, že ji používá, pokud tvrdí, že vznikání není nic jiného než vydělování. Vydělování se pak děje působením pohybu, a příčinou pohybu je mysl. Anaxagorás totiž říká:

Ἄναξαγόρου δέ, φησὶν Ἄλέξανδρος, οὐκ ἐμνημόνευσε (*Aristotelés, Physica* II,2; 194a15-20) καίτοι τὸν νοῦν ἐν ταῖς ἀρχαῖς τιθέντος, ἴσως, φησὶν, ὅτι μὴ προσχρῆται αὐτῷ ἐν τῇ γενέσει. ἀλλ' ὅτι μὲν προσχρῆται, δῆλον, εἴπερ τὴν γένεσιν οὐδὲν ἄλλο ἢ ἔκκρισιν εἶναι φησι, τὴν δὲ ἔκκρισιν ὑπὸ τῆς κινήσεως γίνεσθαι, τῆς δὲ κινήσεως αἴτιον εἶναι τὸν νοῦν. λέγει γὰρ οὕτως Ἄναξαγόρας:

(300,31) „A když mysl započala pohyb, docházelo k vydělování od všeho, co se pohybovalo. A vše, co mysl uvedla v pohyb, se rozlučovalo. A jak se věci pohybovaly a rozlučovaly, otáčení působilo, že se rozlučovaly ještě více.“

(300,31) „καὶ ἐπεὶ ἤρξατο ὁ νοῦς κινεῖν, ἀπὸ τοῦ κινουμένου παντὸς ἀπεκρίνετο, καὶ ὅσον ἐκίνησεν ὁ νοῦς, πᾶν τοῦτο διεκρίθη· κινουμένων δὲ καὶ διακρινομένων ἢ περιχώρησις πολλῶ μᾶλλον ἐποίει διακρίνεσθαι.“

(Viz B 17; A 88 /1.)

(Viz „oddělování protikladů skrze věčný pohyb“ v závěru Anaximandros A 9.)

B 14 = Simplikios, In Physica 157, 5-9

Že předpokládá jakési dvojí uspořádání světa, jedno s pomocí mysli a jedno smyslové, [které se děje] působením toho předchozího, je zřejmé z toho, co bylo řečeno [B 12], a je rovněž zřejmé ze slov, která následují:

ὅτι δὲ διττὴν τινα διακόσμησιν ὑποτίθεται, τὴν μὲν νοεράν, τὴν δὲ αἰσθητὴν ἀπ' ἐκείνης [γεγονυῖαν], δῆλον μὲν καὶ ἐκ τῶν εἰρημένων [B 12], δῆλον δὲ καὶ ἐκ τῶνδε·

(157,7) „Mysl začala řídit vše, co je, a je nyní,³ kde jsou i všechny ostatní [věci]: V tom, co obklopuje mnohé věci,⁴ a v tom, co se sloučilo, i v tom, co se vydělilo.“

(157,7) „ὁ δὲ νοῦς ὅσα ἐστὶ τ' ἐκράτησε⁵ καὶ νῦν ἐστὶν ἵνα καὶ τὰ ἄλλα πάντα, ἐν τῷ πολλῶ⁶ περιέχοντι καὶ ἐν τοῖς προσκριθειῖσι καὶ ἐν τοῖς ἀποκεκριμένοις.“

³ „Mysl začala řídit vše, co je, a je nyní“ Sider; „Mysl, která je vždy, je vpravdě i nyní“ Curd, DK.

⁴ „V tom, co obklopuje mnohé věci“ Sider; „V obklopující mnohosti“ Curd, DK.

⁵ ὁ δὲ νοῦς ὅσα ἐστὶ τ' ἐκράτησε καὶ νῦν ἐστὶν Sider; νοῦς, ὅς ἀεί ἐστι, τὸ κάρτα Curd, DK; νοῦς ὅσα ἐστὶ τε κάρτα codd.

⁶ πολλὰ Sider; πολλῶ Curd, DK.

B 15 = Simplicios, In Physica 179, 3-6

A o něco dále:

„Husté a vlhké i chladné a temné se sešlo tady, kde je nyní Země. Řídké a teplé i suché <a jasné> odešlo k přední části aithéru.“

καὶ μετ' ὀλίγα δέ·

„τὸ μὲν πυκνὸν καὶ διερὸν καὶ ψυχρὸν καὶ τὸ ζοφερὸν ἐνθάδε συνεχώρησεν, ἐνθα νῦν [ἡ] γῆ, τὸ δὲ ἀραιὸν καὶ τὸ θερμὸν καὶ τὸ ξηρὸν <καὶ τὸ λαμπρὸν>⁷ ἐξεχώρησεν εἰς τὸ πρόσω τοῦ αἰθέρος.“

Viz CH III.

B 16 DK, Sider, Curd

Z těchto vydělených věcí tuhne dohromady země [Země?]. Z mraků se vyděluje voda, z vody země, ze země působením chladu tuhnou dohromady kameny, které se pak vzdalují dále než voda.

ἀπὸ τουτέων ἀποκρinoμένων συμπήγνυται γῆ· ἐκ μὲν γὰρ τῶν νεφελῶν ὕδωρ ἀποκρίνεται, ἐκ δὲ τοῦ ὕδατος γῆ, ἐκ δὲ τῆς γῆς λίθοι συμπήγνυνται ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ, οὗτοι δὲ ἐκχωρέουσι μᾶλλον τοῦ ὕδατος.

B 16 /1 = Simplicios, In Physica 179, 6-10

Říká, že tyto počátkovité a nejjednodušší věci se vydělují; zatímco jiné, totiž ty, které jsou ve srovnání s nimi složenější, jednou, jak říká, tuhnou dohromady jakožto složené, jindy se však oddělí jako země. Říká totiž toto:

⁷ add Sider.

(179, 8) „Z těchto vydělených věcí tuhne dohromady země [Země?]. Z mraků se vyděluje voda, z vody země, ze země působením chladu tuhnou dohromady kameny.“

καὶ τὰ μὲν ἀρχοειδῆ ταῦτα καὶ ἀπλούστατα ἀποκρίνεσθαι λέγει, ἄλλα δὲ τούτων συνθετώτερα ποτὲ μὲν συμπήγνυσθαι λέγει ὡς σύνθετα, ποτὲ δὲ ἀποκρίνεσθαι ὡς τὴν γῆν. οὕτως γὰρ φησιν·

(179, 8) „ἀπὸ ἀπὸ τουτέων ἀποκρῖνομένων συμπήγνυται γῆ· ἐκ μὲν γὰρ τῶν νεφελῶν ὕδωρ ἀποκρίνεται, ἐκ δὲ τοῦ ὕδατος γῆ, ἐκ δὲ τῆς γῆς λίθοι συμπήγνυνται ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ ψυχροῦ.“

B 16 /2 = Simplicios, In Physica 155, 21-23

V první knize *Fyziky* Anaxagorás říká:

„Z mraků se vyděluje voda, z vody země, ze země působením chladu tuhnou dohromady kameny, které se pak vzdalují dále než voda.“⁸

λέγει γοῦν Ἀναξαγόρας ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Φυσικῶν·

„ἐκ μὲν γὰρ τῶν νεφελῶν ὕδωρ ἀποκρίνεται, ἐκ δὲ τοῦ ὕδατος γῆ, ἐκ δὲ τῆς γῆς λίθοι συμπήγνυνται ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ, οὗτοι δὲ ἐκχωρέουσι μᾶλλον τοῦ ὕδατος.“

B 17 = Simplicios, In Physica 163, 18-24

V první knize *Fyziky* Anaxagorás jasně říká, že vznikání a zanikání je slučování a rozlučování, když píše:

„Vznikání a zanikání nenazývají Řekové správně, neboť žádná věc nevzniká a nezaniká, nýbrž se směšuje a rozlučuje ze jsoucích věcí. Tak by měli správně nazývat vznikání směšováním a zanikání rozlučováním.“

⁸ Asi je řeč o kamenných nebeských tělesech, které se po svém vzdálení od Země opětně rozžhaví, nejspíš pohybem ve vzduchu nebo působením aithéru, viz A 71.

σαφῶς δὲ Ἀναξαγόρας ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Φυσικῶν τὸ γίνεσθαι καὶ ἀπόλλυσθαι συγκρίνεσθαι καὶ διακρίνεσθαι λέγει γράφων οὕτως·

„τὸ δὲ γίνεσθαι καὶ ἀπόλλυσθαι οὐκ ὀρθῶς νομίζουσιν οἱ Ἕλληνες οὐδὲν γὰρ χρῆμα γίνεται οὐδὲ ἀπόλλυται, ἀλλ' ἀπὸ ἐόντων χρημάτων συμμίσγεται τε καὶ διακρίνεται. καὶ οὕτως ἂν ὀρθῶς καλοῖεν τὸ τε γίνεσθαι συμμίσγεσθαι καὶ τὸ ἀπόλλυσθαι διακρίνεσθαι.“

Cfr. B 13.

B 18 = Plútarchos, De facie in orbe lunae 16; 929b

Když v rozpravě druh dokázal takovouto anaxagorovskou myšlenku, totiž že

„Slunce dává Měsíci světlo“,

našel pochopení.

ὁ μὲν οὖν ἑταῖρος ἐν τῇ διατριβῇ τοῦτο δὴ τὸ Ἀναξαγόρειον ἀποδεικνύς, ὡς

„ἥλιος ἐντίθησι τῇ σελήνῃ τὸ λαμπρόν“,

εὐδοκίμησεν.

Cfr. Platón, *Cratylus* 409a (Anaxagorás A 76).

B 19 = Scholia in Homeri Iliad. bT ad XVII, 547 Erbse

Anaxagorás tvrdí:

„Duhou nazýváme odraz Slunce v mracích.“

Je to tedy doprovodný znak bouře. Voda, která se rozlévá [roztrušuje?] kolem mraku,⁹ způsobila vítr a vyvolává déšť.

Ἀναξαγόρας δέ φησιν·

„Ἴριν δὲ καλέομεν τὸ ἐν τῆσιν νεφέλησιν ἀντιλάμπον τῷ ἡλίῳ.“
 χειμῶνος οὖν ἔστι σύμβολον τὸ γὰρ περιχεόμενον¹⁰ ὕδωρ τῷ νέφει ἄνεμον
 ἐποίησεν ἢ ἐξέχεεν ὄμβρον.

B 20 není v edici Diels-Kranz uveden

Sider odkazuje na: In Hipp. Aër v arabském překladu 6,202 Chartier.

Cfr. Hésiodos, fr. spurium 394 Merkelbach-West.

B 21 = Sextos Empeirikos, Adversus mathematicos VII, 90-91

Význačný zkoumatel přírody Anaxagorás vytýká smyslům, že jsou slabé, když říká:

„Κνῦλι jejich slabosti nejsme schopni rozlišit, co je pravdivé.“

Jako spolehlivý doklad jejich nespolehlivosti uvádí postupnou změnu barev. Když vezmeme dvě barvy, černou a bílou, a budeme po kapkách ulévat z jedné do druhé, nebude zrak schopen rozlišit malé změny, ačkoli jsou skutečné. (... 91) Takže Anaxagorás řekl, že obecným kritériem je rozum.

ὁ μὲν φυσικώτατος Ἀναξαγόρας ὡς ἀσθενεῖς διαβάλλων τὰς αἰσθήσεις

„ὕπ' ἀφαιρότητος αὐτῶν, φησίν, οὐ δυνατοὶ ἐσμεν κρίνειν τὰληθές,“

τίθησί τε πίστιν αὐτῶν τῆς ἀπιστίας τὴν παρὰ μικρὸν τῶν χρωμάτων ἐξαλλαγὴν.
 εἰ γὰρ δύο λάβοιμεν χρώματα, μέλαν καὶ λευκόν, εἶτα ἐκ θατέρου εἰς θάτερον
 κατὰ σταγόνα παρεκχέοιμεν, οὐ δυνήσεται ἢ ὄψις διακρίνειν τὰς παρὰ μικρὸν
 μεταβολάς, καίπερ πρὸς τὴν φύσιν ὑποκειμένης. (... 91) ὥστε ὁ μὲν Ἀναξαγόρας
 κοινῶς τὸν λόγον ἔφη κριτήριον εἶναι

B 21a = Sextos Empeirikos, Adversus mathematicos VII, 140

⁹ Podle DK. Curd: Voda, která je obsažená v mraku, ...

¹⁰ περιχεόμενον rkp, DK, Sider, Graham; περιεχόμενον Curd, Solmsen.

Diotimos tvrdil, že podle Démokrita jsou tři kritéria; že jevy jsou [kritériem] uchopení toho, co je nezjevné, neboť

„jevy jsou spatřením nezjevného,“

jak říká Anaxagorás, za což ho Démokritos chválí.

Διότιμος δὲ τρία κατ' αὐτὸν [Δημόκριτος] ἔλεγεν εἶναι κριτήρια, τῆς μὲν τῶν ἀδήλων καταλήψεως τὰ φαινόμενα·

„ὄψις γὰρ τῶν ἀδήλων τὰ φαινόμενα,“

ὡς φησιν Ἀναξαγόρας, ὃν ἐπὶ τούτῳ Δημόκριτος ἐπαινεῖ.

Cfr. Appendix proverbiorum 4, 50 (Leutsch Paroemiogr. I, 444):

Jevy jsou spatřením nezjevného.

ὄψις ἀδήλων τὰ φαινόμενα.

B 21b = Plútarchos, De Fortuna 3; 98f (= Anaxagorás A 102 /2)

Ale ve všech těchto [záležitostech] jsme nešťastnější než zvířata; díky naší zkušenosti, paměti, šikovnosti a řemeslu však podle Anaxagory jejich [schopnosti] užíváme: chodíme jim na med, dojíme je, honíme, shromažďujeme a vodíme. {V tom není nic nahodilého, nýbrž vše souvisí s dobrým uvážením a péčí.}

ἀλλ' ἐν πᾶσι τούτοις ἀτυχέστεροι τῶν θηρίων ἐσμέν, ἐμπειρίαι δὲ καὶ μνήμη καὶ σοφίαι καὶ τέχνη κατὰ Ἀναξαγόραν τσφῶντ' τε αὐτῶν χρώμεθα καὶ βλίττομεν καὶ ἀμέλγομεν καὶ φέρομεν καὶ ἄγομεν συλλαμβάνοντες· {ὥστ' ἐνταῦθα μηδὲν τῆς τύχης ἀλλὰ πάντα τῆς εὐβουλίας εἶναι καὶ τῆς προνοίας.}

Viz B 4a Curd = B 4 /1 DK.

B 22 = Athénaios, Epitome II; 57d

Anaxagorás ve *Fyzikách* říká, že takzvané ptačí mléko je bílek ve vejcích.

Ἄναξαγόρας ἐν τοῖς Φυσικοῖς τὸ καλούμενόν φησιν ὄρνιθος γάλα τὸ ἐν τοῖς ὠοῖς εἶναι λευκόν.